

NORGES HØYESTERETT

Den 20. mars 2022 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Noer, Bull og Arntzen i

HR-2022-623-U, (sak nr. 22-039894SIV-HRET), sivil sak, anke over dom:

A v/verge (advokat Marius Mørner Staurset)

mot

B v/verge (advokat Lise Ilstad)

avsagt slik

D O M :

- (1) Saken gjelder krav om erstatning for ikke-økonomisk tap etter skadeserstatningsloven § 3-5 første ledd bokstav b. Bakgrunnen for kravet er et tilfelle av seksuell omgang mellom en gutt – den ankende parten – som da var 16 år og 3 måneder og ei jente – ankemotparten – som da var 13 år og 6 måneder.
- (2) A, f. 00.00.2004, ble tiltalt for overtredelse av straffeloven § 300, jf. § 299 om voldtekt av barn under 14 år. Bakgrunnen var at han hadde ført sin penis inn i skjeden til B, f. 00.00.2007.
- (3) Agder tingrett avsa 21. juli 2021 dom hvor A ble frifunnet for forholdet. Bakgrunnen var jevnbyrdighet i alder og utvikling mellom A og B, jf. straffeloven § 308. A ble også frifunnet for kravet fra B om oppreisningserstatning, da tingretten fant at det samlet sett ville være urimelig å pålegge ham erstatningsansvar, jf. skadeserstatningsloven § 1-1.
- (4) Påtalemyndigheten anket saken til lagmannsretten.
- (5) Agder lagmannsrett avsa dom 17. november 2021. Også lagmannsretten frifant A for tiltalen om seksuell omgang, på samme grunnlag som tingretten. A ble imidlertid dømt til å betale 100 000 kroner i erstatning for ikke-økonomisk tap til B. Dommen har slik domsslutning:
 - «1. A, født 00.00.2004, frifinnes for forholdet i tiltalens post I.
 2. For overtredelsen der skyldspørsmålet er avgjort i tingretten, tiltalens post II, settes straffen til samfunnsstraff i 58 – femtiåtte – timer. Gjennomføringstid er 120 – etthundreogtyve – dager og subsidiær fengselsstraff 60 – seksti – dager, straffeloven § 49. Ved soning av subsidiær fengselsstraff fragår 2 – to – dager for frihetsberøvelse i saken anledning, straffeloven § 83. Dommen er fellesstraff

med Aust-Agder tingretts dom av 24. juni 2020, straffeloven § 39.

3. A betaler innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse 100 000 – etthundretusen – kroner i oppreisningserstatning til B.»
- (6) A har anket lagmannsrettens dom, slutningens punkt 3, til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens lovanvendelse og saksbehandling. A har blant annet gjort gjeldende at det ikke er praksis for å idømme erstatning for ikke-økonomisk tap når straffansvaret faller bort som følge av jevnbyrdighet i alder og utvikling mellom siktede og fornærmede. Selv der det idømmes straff, er erstatningen gjennomgående vesentlig lavere enn det som er satt i denne saken. Lagmannsrettens domsgrunner er mangelfulle ettersom lagmannsretten ikke drøfter As aktsomhet om fornærmedes alder opp mot terskelen grov uaktsomhet i skadeserstatningsloven § 3-5 første ledd, men bare vurderer denne opp mot den lavere terskelen i straffeloven § 307. Det er også en mangel at utmålingen ikke tar hensyn til momentene i skadeserstatningsloven § 3-5 første ledd andre punktum.
- (7) B har gitt tilsvaret. Det anføres at anken ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende sak. B er enig i at det kan stilles spørsmål ved om lagmannsrettens dom er i tråd med avgjørelsen i HR-2020-1798-A for så vidt gjelder vurderingen av As aktsomhet knyttet til fornærmedes alder. Nivået på den tilkjente oppreisning anføres å være i tråd med praksis.
- (8) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at særskilt anke over avgjørelse av et erstatningskrav som er avgjort som ledd i en straffesak, skal behandles etter tvistelovens regler, jf. straffeprosessloven § 435. Anke til Høyesterett kan ikke fremmes uten samtykke fra ankeutvalget. Etter tvisteloven § 30-3 andre ledd bokstav c kan ankeutvalget oppheve lagmannsrettens dom hvis dommen har feil som ubetinget skal tillegges virkning, jf. § 29-21 annet ledd.
- (9) Skadeserstatningsloven § 3-5 angir vilkårene for å dømme noen til å betale erstatning for ikke-økonomisk tap. Første setning i bestemmelsen lyder slik:
- «Den som forsettlig eller grovt aktløst har
- a) voldt skade på person eller
- b) tilføyd krenking eller utvist mislig atferd som nevnt i § 3-3,
- kan – uansett om det ytes menerstatning etter § 3-2 eller standardisert erstatning etter § 3-2a – pålegges å betale den fornærmede en slik engangssum som retten finner rimelig til erstatning (oppreisning) for den voldte tort og smerte og for annen krenking eller skade av ikke-økonomisk art.»
- (10) Det er altså et grunnvilkår for ansvar at skadevolder har handlet forsettlig eller grovt uaktsomt.
- (11) Vilkåret omfatter også skadevolders kunnskap om fornærmedes alder i saker om *erstatning for ikke-økonomisk tap* ved seksuallovbrudd mot mindreårige. Ankeutvalget viser til HR-2020-1798-A, der dette er slått fast.
- (12) *Straffansvar* for seksuallovbrudd overfor mindreårige kan bygges på en lavere grad av uaktsomhet, jf. straffeloven § 307. Etter denne bestemmelsen er det tilstrekkelig for domfellelse at gjerningspersonen «på noe punkt kan klandres for sin uvitenhet» om

fornærmedes alder. Dette er i forarbeidene karakterisert som «den letteste graden av uaktsomhet», jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) kapittel 16.7, i spesialmerknadene til § 307.

- (13) Selv om lav grad av uaktsomhet er tilstrekkelig for straffansvar, er det fremdeles et vilkår at skadevolder har utvist forsett eller grov uaktsomhet om skadelidtes alder for å kunne pålegges å betale oppreisning, jf. nevnte dom avsnitt 33 og 34.
- (14) Lagmannsretten har lagt til grunn «at A kan klandres for eventuell uvitenhet om Bs alder, jf. straffeloven § 307.» I forbindelse med vurderingen av erstatningsspørsmålet skriver lagmannsretten:
- «I denne saken er det ikke tvilsomt at A objektivt sett har forholdt seg som nevnt i tiltalen, at han burde visst at B var under 14 år gammel og at handlingen var forsettlig.»
- (15) Ankeutvalget kan ut fra disse uttalelsene ikke se at lagmannsretten har tatt stilling til spørsmålet om A utviste forsett eller grov uaktsomhet da han la til grunn at B var over 14 år gammel. Lagmannsrettens avgjørelse av oppreisningskravet må dermed oppheves, jf. tvisteloven § 30-3 andre ledd bokstav c og § 29-21 andre ledd bokstav c.
- (16) Det er da ikke nødvendig for ankeutvalget å ta stilling til øvrige anførsler i anken.
- (17) Dommen er enstemmig.

S L U T N I N G

Lagmannsrettens domsslutning punkt 3 oppheves.

Henrik Bull
(sign.)

Ragnhild Noer
(sign.)

Wenche Elizabeth Arntzen
(sign.)